

KÖZÉLET

Joshua Nkomo, a Zimbabwei Hazafias Front társelnöke vasárnap út-utazott Budapesten. A vendéget a repülőtéren Nagy Gábor, az MSZMP KB külügyi osztályának helyettes vezetője és Molnár Béla, a Magyar Szolidaritási Bizottság al-elnöke üdvözölte. A találkozó során szívélyes légkörben megbeszéléses került sor kölcsönösen érdeklődésre számot tartó kérdésekről.

Az 1976-80-as évekre szóló hosszútávú megállapodás alapján Tiranában aláírták az 1978. évi magyar-albán árucsereszerződést és a fizetési jegyzékönyvet.

A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen, rendkívüli rektori tanácsülésen együttműködési szerződést írt alá Szabó János építésügyi és városfejlesztési államtitkár és dr. Simon Sándor akadémikus, a miskolci felsőoktatási intézmény rektora.

Koszorúzás

A család, a bajtársak és a tisztelők minden év első hetének végén felkeresik Gidófalvy Lajos órnagynak a róla elnevezett utca és a Róbert Károly körút sarkán elhelyezett emléktábláját, hogy megemlékezzenek a budapesti XXII/1. kisegítő honvéd karhatalmi antifasiszta zászlóalj hősi vezetőjéről és többi mártírjáról, akik az Erzsébet-híd védelmében a nyilasokkal és a német fasisztákkal vívott harc közben vesztették életüket.

A hála és a megemlékezés idején koszorúztak vasárnap helyezették el az emléktáblánál, amelynek az egykori zászlóalj tagja, Török Lóránt nyugalmaszót azzalredes mondott beszédet.

Óvári Miklós az NSZK-ba utazott

A Német Kommunista Párt vezetésének meghívására hétfőn az NSZK-ba utazott az MSZMP küldöttsége, amelyet Óvári Miklós, a Politikai Bizottság tagja, a Központi Bizottság titkára vezet. A delegáció tagja Berecz János, a KB külügyi osztályának ve-

zetője, Szikszay Béla, a KB gazdaságpolitikai osztályának helyettes vezetője és Jahoda Lajos, a külügyi osztály munkatársa.

A delegációt a Keleti pályaudvaron Győri Imre, a Központi Bizottság titkára búcsúztatta.

Szovjet tudósküldöttség érkezett Budapestre

Hétfőn Budapestre érkezett a Szovjet Tudományos Akadémia delegációja Vladimír Kotlynyikov akadémikus, alelnök vezetésével. A küldöttség a Magyar Tudományos Akadémia és a

Szovjetunió Tudományos Akadémiája közötti tudományos együttműködés aláírásának 20. évfordulója alkalmából rendezendő tudományos ülés-szakon vesz részt.

A RÁDIO MELLETT

TANULÓ — JELZŐ NÉLKÜL

Ök egy óriási-nagy szabad világból jöttek — kezdte a beszélgetést tanítványairól a csapi cigányiskola és kollégium egyik pedagógusa tegnap, a Petőfi rádióban elhangzott riportban. Honnan is érkeztek?

A putrik végtelenül szabad, de legalább ennyire zárt valóságából. Onnan, ahonnan legtöbbször ma még inkább csak ki-kicsodálkozik.

A kitérés már sokkal, de sokkal nehezebb dolog. A kollégiumban csengőszóra ébredni, rendszerezen tisztálkodni, tanulni, az addig kuszák órákat, napokat, „rendbe szedni” — az apró „kiszakadóknak” gyakran nagy megpróbáltatás. Nem kevésbé az, az útjukat segítő-egyengető nevelőknek, akiknek nincs „mire építeni”. Illetőleg először „rombolniuk kell”, kell a kis fejekben azért, hogy egy más világot nyitó alapokat rakhassanak bennük. S meg kell küzdeni a szülővel, aki, ha négy gyerektől úgy módon meg is válik, hiába hallja, hogy jól megy a soruk, az ötdikéhez, hatodikához körömszakadtáig ragaszkodik. Ervek nélkül: „azokat már nem adom be...”

Nem tudom, mennyi idő, hány évized kell ahhoz, hogy egy lebecsülő jelző elkopjon, vagy legalábbis emberhez méltó tartalmat nyerjen?

Öt éve Csapiban elkezdte valamit, a kollégiumnak ma hetven lakója van. Eddig negyvenhat diák lépett innen felsőbb osztályba, a közeli általános iskola felső tagozatába. Jól tanulnak, semmivel sem lemaradva más társaiktól. Arról nem szólt a krónika, hogy áll-e jelző az ő nevük előtt. De arra kimondatlanul is figyelmeztet: nem csupán rajtuk múlik, hogy újjuk valóban szabad legyen.

K. K.

Motorosok

Magyarországon évente csaknem egymillióan motoroznak. Sokan úgy vélték, lejárt a két-kerekűek divatja, ezt a prognózist az élet cáfolja, hiszen az idén várhatóan csaknem százezer motor- és segédmotoroképpár talál gazdára.

Nem kell hozzá különösebb tudományos vizsgálódás, elemzés, hogy kimondjuk: a motor az egyik legvesélyesebb közlekedési eszköz. Mindössze néhány négyzetcentiméteren „támaszkodik” az útra, nem védi karosszéria az utast, a vezetőt. Fékrendszere sem hasonlítható össze az autóéval. A fiatalok első vágya a motor, ők a leghajlamosabbak a sebesség hajszolására, gyakran hajmeresztő mutatványokat művelnek az utakon, a legkisebb helyet is kihasználják, hátha sikerül... Százerek járnak napról napra munkába a kétkerékű járművel.

Bármilyen hihetetlennek tűnik, de eddig semmiféle szervezethez nem tartoztak. Az egymillióból ötezeren a természetbarátokkal dolgoztak együtt, de hivatalosan sehol sem fogadták be őket. Az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács több éves harcának köszönhető, hogy már múlt időben fogalmazhatunk, mert hétfőn bejelentették, a Magyar Autóklub és az MHSZ is kitarja előttük kaput. Okos döntés, hiszen az Autóklub szakemberei az elmúlt években már többször kitűnően vizsgáztak, értenek a tőrak, az oktatók, a továbbképzés szervezéséhez, az igaz, mindenki számára sokat nyújtó programok biztosításához. Most a motorosok számára is megszervezik a segélyszolgálatot, s az MHSZ is gazdag, biztató tervvel készült fel.

Tehát minden rendben van? Nincs. Ha egy autós jogosítványt akar szerezni, minden feltételt biztosítani az oktatóhoz. Igaz, a KPM a közeljövőben elrendeli a motorosok kötelező elméleti felkészítését a tanfolyamokon, de a gyakorlati oktatásról még mindig nem gondoskodik. Ha csak a sok ezer súlyos, sajnos, gyakran halálos kimenetelű balesetre gondolunk, az elméleti képzés legalább egyenrangúnak kellene tekinteni a szakképzett oktatók segítségével történő gyakorlati felkészítést.

Mert ma — az MHSZ kivételével — ezzel senki sem törődik, barátok, ismerősök tanítják a másikat vezetni. Holott az oktatáshoz nem kellene különleges technikai eszközök, feltételek. Mint ahogy foglalkozni kell azoknak a továbbképzésével is, akik húsz-harminc éve felkészületlenül kaptak vezetői engedélyt.

Ne feledkezzünk meg a fiatalokról. Ma már nem utópia, hanem jogos igény: az értelemmel együtt szerzhessék meg motorra, autóra a jogosítványt, mert ha nem is fog mindenki vezetni, közlekedni igen, s a szabályokat a saját érdekünkben ismerni kell.

Végre gazdát kaptak a motorosok. S ez elismerésre méltó. Régi tartozást róttunk le. Nem szabad megelégedni a részmelegedésekkel, az intézkedések kidolgozásánál nagyobb sebességre kell kapcsolni, hogy valóban célba érjen a motorosok ügye.

Moldován Tamás

A TELEVÍZIO ELŐTT

AZ ÉSZ BAJJAL JÁR

Gribojedov klasszikus verses vigjátékáról több mint 150 év porát kell lefújni, hogy értékei előcsillanjanak. Témája időtálló; az ész bajjal jár, a józan, haladó gondolkodás vereséget szenved, ha az önelégült ostobaság tömör falába ütközik. Gribojedov hőse, a felvilágosodott szellemű, fiatal Csackij, a XIX. század eleji orosz nemesség, a franciákat külsőségekben majmoló úri társaság begyepesedett maradisága ellen vív szívalomharcot.

A színmű korhoz, helyszínhez kötött humora, szatirikus éle másfél század alatt megkopott. Vigjátéknak már nem elegendő friss és fordulat. Lengyel György, a tévé-változat rendezője bizonyára éppen ezért tért el a hagyományos előadás-módtól. A játék szatirikus elemeinek, nevetségesen furcsa, groteszk figuráinak igyekezett nagyobb teret, hangsúlyt adni. Az eredmény felemás, vegyes máfajú játék: hol realista megközelítésben, hol gunyoros, szatirikus, hol melodramai, hol bohózat stílusban. Vannak illedelmes unalmas társalgási jelenetek, és vannak harsányan mulatságosak is. A Csackij hibbantágról szóló pletyka terjedése például ötletes, valóságos képi „rágalom-ária”.

A játéktípus sem egy-szerű. A legjobb alakításokat Vajda László szatirikus vonásokkal, kitűnően formálta meg a hajbókoló, álszent cári hivatalnok, Farnuszov figuráját. Esztergályos Cecília bajos „szóbalánya” mintha egy Molliere-vígjátékból libbent volna elő. A főiskolás Tah József modern-ben felfogásban játszott a el a gátlástalan karrierrista titkár.

A Csackij alakító Balázsovits Lajos ugyanolyan kiábrándult, „mela” volt, mint Tempefőiként, a korábban bemutatott Csokonai-tévéjátékban. (A két figura hasonlóságát növeli, hogy az ész Tempefői esetében is bajjal jár, rá kell döbbsennie: „az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon.”) Csakhogy a csipős zavú, szellemes Csackijnak nem ilyen letört, inkább dühös keserűség kellene faképnél hagyja az öt bolondnak kikiáltó, díszes társaságot.

OTELLO

Verdi Otellojának tévéváltozatát a magyar operaszínpad három kiválóságának neve fémjelzi. Ferencsik János vállalkozott a tévéopera vezénylésére, Simándy József és Melis György a velencei mór, illetve Jago szerepére. A nagy hármas mellett Horváth Adám rendező merészen rábízta Desdemona nehéz, kétny-es szerepét a nemrég végzett, fiatal Pitti Katalinra. Bizalma nem volt alaptalan.

Vajk Vera

Színházi műsorok

Operaház: A szevillai borbély (A. b. 5. ea., 7), Erkel Színház: Parasztcselet, Bajazzók (1. b. 4. ea., 7), Nemzeti Színház: Visszajelzés (7), Madách Színház: Hamlet (7), Madách Kamaraszínház: A vihar kapujában (7), Vig-színház: Kakukkfészék (7), Pesti Színház: Királyi vadászat (7), Operett-színház: Kabaré (7), Jó-zsef Attila Színház: Nagy-takarítás (7), Thália Szín-ház: Gargantua és Pantag-rúel (7), Vidám Színpad: Egy király Párizsban (fél 8), Mikroszkóp Színpad: Ki fog gólt löni? (fél 9),

Az Otello a hagyományos színpadi operaelőadásnak képernyőre komponált, sajátosan televíziós változata. Horváth Adám Shakespeare, illetve Verdi művét lélektanilag kamaradramaként fogta fel. A színpadkép szokatlanul tágas terei és a nagy színpadi gesztusokat kizáró közelképek intimitása érdekes, újszerű hatást kelt. (Talán csak a kikötői kép elektronikus „tengeri” vihara felesleges, hiszen a zene, a kórus tökéletesen kifejezi a jelenet hangulatát.) A televíziós feldolgozás jó já-tékhatóságot adott a szí-nészként is közismerten jeles Simándy Józsefnek és Melis Györgynek. Pitti Katalin hangban is, szerepformálásban is igényesen illeszkedett az együttesbe.

A nagyszerű zenedrá-mához méltó művészi ke-retet adtak Kézdi Lóránt nemes arányú, finoman látványos díszletei, Wieber Marianne reneszánsz pompájú jelmezei. Ugyan-csak elismerést érdemel-nek Böcz Mara sikerült maszkjai és nem utolsó-sorban Sik Igor szép kép-sorai.

MEGHITT FÉLÓRA

Talán egyetlen műfaj-ban sem voltak tanúi annyi formai kísérletnek, a képernyőn, mint a vers-mondásban. Láttunk ze-nevel, filmbeljátszással il-lusztrált költsézetű műso-rokat, oratóriumszerű, sokszor erőltetetten „lát-ványos” verstolmácsolást. Ezek kellektek a felisme-réshez, hogy a költő gon-dolatait, indulatait átélő színész arca érdekes, ki-fejező látvány lehet, ha az előadóművész — egyé-nisé.

Gáti József volt a képernyő szombatján kora este, csaknem fél órán át az ő faradt, barázdált, mégis vonzó arcán feled-kezett a kamera. Egy ré-gimódi asztali lámpa fénykörében néhány könyv, egy karosszék — ennyi volt a díszlet és a kellék. Pontosan elegendő és megfelelő ahhoz a bensőséges hangulathoz, amelyet a szép beszédű, kitűnő előadóművész te-remtett.

Ha a színész maga vá-logat kedves verseiből, az összeállítás saját érzelem-világáról, személyiségéről is vall. Gáti József a XX. századi magyar lírá sok-sokféle színet, hangját tolmá-csolta Kiss Józseftől Ady-n át napjainkig. Értelmese-módon, játékosan, érze-lemgazdagon, elmélkedőn; ahogy éppen József At-tila gyönyörű Odája, Ka-rinthy Frigyes úde Pity-pangja, Gellért Oszkár és Aprily Lajos az öregede-s-ről szóló verse vagy Sin-ka István balladája ki-vánta. Babiczky László rendező és Czabarka György operatőr izlése, hozzáértése is segített megteremteni a szép mű-sor élményét. Érdeklődé-s-sel várjuk az előadást (kortárs költőket is meg-szóltató) második ré-szét.

Meghalt Szemlér Ferenc

Nemrég ünnepeltük 70. születésnapját. Néhány hó-napja, az Ady-centenárium napjaiban még kö-zöttünk ült Budapesten a nemzetközi költő-találkozó vendégeként — együtt tisztelegve a ma-gyar irodalom szellemóriása előtt. Utolsó köz-életi szereplése is ehhez az évfordulóhoz kapcsolódik, a bukaresti ünnepségeken ott volt az Adyt méltatók között. És most itt a váratlan, megrendítő hír: hétfőn, Bukarestben, 71 éves korában elhunyt Szemlér Ferenc romániai magyar költő és író.

Halálával sokoldalú, termékeny egyéniséggel let-tünk szegényebbek (40 kötetnél többet tett olvasói asztalára — verset, regényt, drámát, esszét, kritikát és útirajzot). Olyan alkotóval, aki egész életművét egy nagy, fontos feladatnak rendelte alá: az egy é-g-hajlat alatt élő népek szolgálatának — „a nemzetiségi létben élő művész, tágasabban érvényben fogalmazva, a kelet-közép-európai értelmiségi ember világát, él-ményrétegeit, történelmi tapasztalatait” szólaltatva meg. Műfordítói munkássága is e vállalkozás része, e szolgálat jegyében tolmácsolja magas szinten Emi-nescu, Macedonski, Arghezi és mások verseit.

Szemlér Ferenc 1906 áprilisában született Székely-udvarhelyen, iskoláit szülővárosában, Brassóban és Bukarestben végezte. Ügyvédi tevékenysége mellett újságírói munkát is végzett, az Erdélyi Helikon, a Korunk, a Nyugat, a Válasz, a Déli Hírlap, a Brassói Lapok és a Kelet Népe munkatársaként. A fiatal költő 1942-ben Baumgarten-díjat kapott, 1953-ban — Romá-niában — állami díjas lett, 70. születésnapja alkalmából pedig az Elnöki Tanács a Magyar Népköztársaság Babérkoszorúval Ékesített Zászlórendjével tüntette ki. E kitüntetés a szocializmus építő Duna menti népek kulturális közeledését szorgalmazó érdemeiért kapta annak a tevékenységnek az elismeréséül, amelyet halá-láig mély humanizmussal és felelősséggel szolgált.

T. M.

Kalotaszegi magyar népviselet

A bukaresti Kriterion Könyvkiadó időről időre értékes néprajzi köny-vekkel jelentkezik a könyvpiacra. Most a leg-frissebb kötet fekszik az olvasó asztalán, szerzői hármias, a kolozsvári Fa-ragó József, Nagy Jenő és az időközben elhunyt Vámszer Géza műve a kalotaszegi magyar népviseletről. Kalotaszegnek döntő szerepe volt a ma-gyar népi díszítőművészet fölfedezésében, és egyidejűleg a magyar iparművészet kialakulá-sában. A múlt század végére és jelen száza-dunk elejére esett ez a nevezetes időszak. Áldo-zatos és lelkes lokálpatri-oták népszerűsítő mun-kájával indult világhír felé a kalotaszegi népművészet. Néhány évti-zed múlva megfordult az itteni falvakban az akko-rí ország szinte minden neves festője és iparmű-vész, sőt a távoli Ang-lyából is ellátogattak ide az akkor európai mére-tekben bontakozó sze-cenzió vezérégyéniségek. Művészeti törekvésekhez kívántak ihletet nyerni a méltán propagált pompás kalotaszegi népművészet-ből. Sokan és sokat írt-ak Kalotaszegről, ezt a tényt jól kamatoztatták a mostani könyv szerzői. Nincs még egy magyar népviselet, amelyről már 125 esztendeje leírás ké-szült volna, és azóta szinte pontosan nyom-on követhető fejlődése. vi-rágása, végül a hanvat-lás kezdetén, de még a virágkor rekonstruálásá-nak alkalmával élve mu-tatnia be a hazománvos öltözetét. Anvazát 1949-1950-ben gyűjtötték íza-zó kollektív módszerrel. A szerzők fölsovtották maguk között a minteá-v ötven telenülést, majd az azonos szempontok sze-rint föltérképezett adato-kat témákra különítve dolgozták föl. Faragó Jó-zsef írta a legnagyobb há-nyadot, a mesterségek és munkafolyamatok bemu-tatását, a haj- és fejvise-letről szóló fejezeteket. Nagy Jenő a ruházatkódás leírását készítette el. Vámszer Géza apróbb részle-teket munkált ki. A népraj-zí szakirodalomban sok vonatkozásban egyedül-lő-ek, de legalább igen rit-kák a népviselettel kap-csolatos munkafolyamatok ismertetéséül. Talán csak kenderfeldolgozás kivétel. Ezt is bemutatja a könyv, de mellette még részletes fejezetek olvashatók a pártaképzés mesterségé-ül, a kalaposságról, a szalmakalapoktésztről, a fésűkészítésről, szabóme-stersegről, szücsmesterség-ről. A kisvárosi és falusi ipar és a paraszti igények összefonódása, a divathul-lámok váltakozása bonta-kozik ki ezekből a leírá-sokból és elemzésekből. A pompás színes népviselet, amely annak idején Ady Endrét gyönyörű versre, Moricz Zsigmondot elra-gadtatót próza írására ih-re-ltette, és amelyben a nép-dalgyűjtő fiatal Bartók Béla gyönyörködött apró-lelkes gonddal van meg-örökítve.

Minden egyes ruhada-rabnak részfejezet jut, sok figyelmet fordítanak a díszítőelemekre és tech-nikákra. A tökéletes meg-örökítés sok szemléletes rajz illusztrálja. Kér, hogy mind a színes, mind a fe-ke-te-fehér fényképek nyomdai kivételének mi-nősége gyenge, ami két-ségtől zavarja a külön-ben igen értékes kötet szellemi teljesítményét. A népviselet és a hozzá ka-pcsolódó mesterségek leírá-sa sosem önmagában áll, hanem mindig társadalmi kötöttségeivel szerepel és egyben történeti múltja is föltárul a lehetséges ada-tok fényében. Nem egy ru-hadarab szabása közép-kor végi mintákat őriz. A viselet egésze pedig jól mutatja, hogy a hagyomá-nyos népi öltözetnek mi-lyen nagy volt a jelző sze-repe. Az emberek egymá-s-ra pillantva azonnal meg-állapíthatták a ruháról az életkort, hovatartozást, nemzetiséget, foglalkozást. Végül az öltözködés és a kereskedelem, azaz az egykori vásároszás és a vá-rosi divatok hatásáról is számot ad a minden lap-ján érdekes, tanulságos kötet.

Kósa László

Elbúcsúztatták Gergely Istvánt

A Farkasréti temető-ben hétfőn délután mély részvétellel búcsúztatták Gergely Istvánt, a párt és a munkásmozgalom régi harcosát, a Népszak-munkált ki. A népraj-zí szakirodalomban sok vonatkozásban egyedül-lő-ek, de legalább igen rit-kák a népviselettel kap-csolatos munkafolyamatok ismertetéséül. Talán csak kenderfeldolgozás kivétel. Ezt is bemutatja a könyv, de mellette még részletes fejezetek olvashatók a pártaképzés mesterségé-ül, a kalaposságról, a szalmakalapoktésztről, a fésűkészítésről, szabóme-stersegről, szücsmesterség-ről. A kisvárosi és falusi ipar és a paraszti igények összefonódása, a divathul-lámok váltakozása bonta-kozik ki ezekből a leírá-sokból és elemzésekből. A pompás színes népviselet, amely annak idején Ady Endrét gyönyörű versre, Moricz Zsigmondot elra-gadtatót próza írására ih-re-ltette, és amelyben a nép-dalgyűjtő fiatal Bartók Béla gyönyörködött apró-lelkes gonddal van meg-örökítve.